

flexaton, havajské znící kovy, dřeva a neurčité tóny v úderech. Nesmíme však zapomínat jednotlivých charakterů. Neškatulkujme výraz.

Hlavní:

Filmový orchestr hmotou zvuků a barev bude prozatím jedinou řečí formy filmu.

Ostatní tvůrce.

Pryč od dvou model! První, ars academica, již hrozil konec ve střepinách mitrailleur dadaismu, zachvacující znovu odštěpky dadaistické bohémy, akademické umění ve všech podobách.

Je třeba souhlasit s těmi, kdož chtějí uvarovat film před Múzami.

Ale je jiná modla, směšný a neinteligentní bůžek diletantismu, jenž se šklebí na umění jako malíř pohlednic na Monetův Kapucínský bulvár.

Odchovanci odpadků kultury, jejichž životnost a odvaha není o nic větší než odvaha slepce ulehnuvšího vedle úlu.

Je třeba vypudit je od filmu stejně jako všechny akademie.

Film, stroj na řeč a řeč sama.

Abstraktní umění, jež pod bloádou moderních krás mátlá jazyky, pokoušejíce se o cosi zajímavého a předem mrtvého jak esperanto, abstraktní umění, podivuhodná, ale bez oné možnosti všeobecnosti mateřštiny.

Film je mateřština bez vlasti, sanskrť nového lidstva. Nemá smutku bludného Ahasvera, jsa všude doma. Jeho tvář není podobna Janusově tváři. Není vázána minulostí a nestrachuje ji budoucnost. Hle, ono zachvění lístku, jež je ztraceno navždy ve vesmíru a jež je možno kdykoliv probrati k životu na kinoplátně. Jeden puls z rytmu věčnosti, jenž nás kdykoliv

presvědčí, že božství nestárne. Není třeba vymýšlet nových božstev, hrdin, tvarů. Vše je dáno v čase a světle. Staré řeči: aqua, l'eau, wasser, voda. Moderní umění použila jakéhosi zevšeobecnění, ida. Ale jak hovoří voda, promítnutá na kino-plátně! Řeč srozumitelná stejně Papuánům či Francouzi jako básníkovi.

Mluvit ke všem! Ke staré Evropě jako ke krajům bez dějin. A k čemu ještě diletantů s věčnými trojúhelníky, detektivy a unylým líčidlem prostitute!

Obraťme se k hvězdám: Chaplin, Fairbanks, Mary Pickford, Nazimová, Lilian Gish. Milovali jsme jejich magické hůlky, jimiž evokovali smích, dětinství, křehkost a chvění lásky. Ale film je víc než hvězdy.

Neboť nejde o drama, román, hrdinné či idylické epos, směšnou či vážnou historku. To jsou stejně odkazy starého umění jako fotografický šerosvit, kopírovaný uměleckými režiséry podle Leonarda. Jde o jasnovidné aranžmá, lidský výběr. A závody na Broadwayi, jež čpí uměním a obchodem, jsou stejně daleko filmu jako olympijské hry s Euripidem.

Je třeba uzdravit všechny smysly, aby vnímaly jako čočka, a mít ležérnou důslednost Archimeda či Newtonův mozek. Ležet pod stromem a nechat si rozbít nos pádem jablka, abychom odkryli některý z věčných zákonů, jehož by použil člověk k svému štěstí. Imitace přírody a přehodnocení přírody, jak prázdná hesla dnes. Obě se dovolávaly Múz. Malíři, básníci, filosofové, kteří jste pro jeden nový tvar či poučku nechali minout tisíce tvarů a zákonů, jež se odehrávají v každé vteřině. Sbohem, Múzy, a sbohem, stars! Váš půvab se udrží setrvačností ještě několik desetiletí. Sbohem, umělci, jejichž heslem je création. Váš příběh se bude vypravovat jako pohádka o stavbě babylónské věže. Sbohem, přívrženci umění jako imitation, ani Zola, ani Dostojevskij nedali nám Paříž či člověka. Nejde ani o création, ani o imitation, nejde o Múzy ani o stars. Film! Neboť slovo naturalismus je zdiskreditováno oběma modlami. A film, jenž chtěl zachytiti původně chůzi koně a jež aplikovali na umění, bude napříště věren

svému poslání. Věda a poezie, nepřipomíná-li to veliké epochy dnes vyhynulých náboženství!

Film. Nový sanskrt. Ale o čem především mluví!

Současné vnímání. Bod, jenž byl v programu všech moderních estetik. V programu. Odůvodněno civilizací rychlosti, jež vráží věci do sebe, měníc smysl perspektiv. Simultaneismus a kolik ještě názvů!

Jediný film toho dosahuje bez zmrtvělé syntaxe. Moře se vlní na střeše vily, zatímco opodál v zahradě hoří ohňostroj a mezi dveřmi se rozplývá vidina ženy, jež tu existovala před dvaceti lety. Jediný film je schopen toho, co vytváří hudbu: harmonie a kontrapunktu. Optické varhany. Rejstříky definující fotogenii. A defilující rytmus. Celá doba členěna šestnáctinami. Do toho synkopy à la džezband. Věc psychologie a techniky. Současnost akce a vzpomínky stejných intenzit. Ponenáhlu sen nabyt převahy a zaplňuje plátno music-hallem, zatímco ze vzpomínajícího zbyly toliko zvětšené oči, poletující nad sklenkou absintu.

Filmová technika. Nejde o estetiku. Film, jenž jí dosud našťěstí nemá, má pro budoucnost o jeden zbytečný boj méně. Ačli ob stojí z estetického hlediska mořské dno, či krajina točená z aeroplánu. Člověk bez příkras. Krásný film nereprodukuje tvarů. Vyrábí je přímo. Jde o to viděti v něm stroj, jež obdařil lidský důmysl bezvadnými nervy, hltající hmotu a vytvářející život posmrtný. Nazveme to tak. Objektiv, hltající z určité vzdálenosti mraveniště. 200 obrázků za vteřinu. Připustná horečka. Nebezpečná! Žaludek pracuje. A potom na kinoplátně. Promítací aparát jako by mluvil ze sna. Mraveniště. Ale toho jsme dosud nikdy neviděli. Film nereprodukuje tvarů. Vyrábí je přímo. A přece nic než absolutně přesná reprodukce, naprosté vykonání úkolu. Věc techniky a ducha.

Mystifikace v režii. Odchod od starého komedianství! Definitivní rozluka mezi divadelním hercem a filmovými stars. Lze napodobovat afekty každého večera před vyprodanými lóžemi divadel. Teplota rozhodne o hlasovém výkonu.

Ale kdo se odváží opakovati svůj včerejší úsměv? Opakovati! Filmová režie si odvykne patrně zcela tuto drezúru. Jistě.

Hvězda: Navýsost dokonalý člověk, jenž zaslouží této koruny. Viseti všemi smysly na přítomné vteřině. Neboť osvětlený čas je jediným malířem valérů. Ve tváři, při chůzi. Hvězda: Je třeba býti tak dokonalým, že se to podobá spuštěnému stroji. Akord cis dur. Toto piano má špatnou rezonanční desku? Zkoušejme. Maličkost rozladěna? Vše v luxurním pořádku. Cis dur akord.

Stejně stars. Vydát bezvadně cis dur akord. Ale co to znamená? Není tu normy. Výroba hvězd není standardizována ani patentována. Lilian Gish, housle, vyrobené jedinkrát v dějinách lidstva. Nástroje se budou rodit nadále samy ze sebe. Režisérův úkol. Uhoditi správně cis dur akord. Ale to předpokládá dovést nalézt klávesy. Uhádnouti základní klíč, v němž je naladěno tento člověk. Jaký úkol! A čekati na to, jak vyloudí nutný cis dur akord. Toto překvapení nepokořuje. Nástroj v napjatém očekávání, co bude na něm uhozeno. Stejně napětí v očekávání odpovědi. Neočekávané a se vši rozhodností.

Dosáhnout reflexu otcovy smrti v detailu dceřina obličej. To je úkol.

Zkoušejme. Otec je zcela zdrav. Ten či onen byl nejzdravějším mužem. A nalézt všechny důvody pro smrt nejzdravějšího muže. Analogie jsou vysvobozující i vražedné. Pro tuto vteřinu je třeba, abyste byl tyranem až do konce. Co se děje ve vaší tváři, hvězdo. Chvějete se o život svého otce. Režisér věří stejně mystifikaci úkolu, jenž je položen. Konečně tyto důvody jsou pravděpodobné. Prožil s vámi strach o smrt svého otce, vašeho otce, otce vůbec. Stejně jako vy? Prožil

strach. Ale vy jste žena. Otče, chcete znát, jak vás milovala vaše dcera dnes v 10 hodin 15 minut? Operatér točil. A toto vteřinové drama, jež se skutečně událo dnes v 10 hodin 15 minut, bude součástí a vteřinou nejnovějšího velkofilmu.

(Český filmový svět 3, č. 10–11, září 1925)